

кількість загадкових явищ та розпізнає їх зміст, і має включити в свою систему орієнтацій, щоб надалі використовувати їх. Фромм пише: «чим більше розвивається розум людини, тим більш адекватною стає її система орієнтацій, тобто тим більше вона відповідає дійсності. Але навіть тоді, коли система орієнтацій людини абсолютно ілюзорна, вона задовольняє її потреби мати деяку значиму для себе картину світу... Абсолютно очевидним є те, що та картина світу, яка склалася у людини залежить від рівня розвитку її розуму та знань... З огляду на те, що біологічні розумові здатності людства залишаються незмінними на протязі життя тисяч поколінь, потрібен довгий еволюційний процес. Щоб досягти об'єктивності, тобто отримати здатність бачити світ, природу, інших людей і самих себе такими, які вони є не спотворюючи їх нашими бажаннями та страхами» [2, с. 86].

Фромм намагався знайти ключ до загадки людського існування, який він вважає, треба шукати в умовах існування людини, її місця в природі. Фромм зазначає, що «людина – це дитина природи, але дитя бунтує, яке покинуло свій батьківський дім, яке стало самостійним» [3, с. 5]. Фромм вважав, що кризу сучасного світу може перебороти тільки «здорове суспільство», яке має бути побудоване на цінностях гуманізму, встановленні гармонії між індивідом та природою, особистістю та суспільством.

Список використаних джерел

1. Фромм Э. Бегство от свободы / Эрих Фромм. – М.: АСТ, Мн.: Харвест, 2005. – 384 с. – (Философия. Психология).
2. Фромм Э. Здоровое общество / Эрих Фромм; пер. с англ. Т. Банкетовой. – М.: АСТ: АСТ МОСКВА, 2009. – 539 [5]. – (Философия. Психология).
3. Фромм Э. «Иметь» или «быть» / Эрих Фромм; [пер. с нем. Э. Телятниковой]. – М.: АСТ: АСТ МОСКВА, 2008. – 314 (6) с. – (Философия. Психология).
4. Фромм Э. Пути из больного общества (пер. В. Закса) / Эрих Фромм // Проблема человека в западной философии: Переводы / Сост. и послесл. П. С. Гуревича; Общ. ред. Ю. Н. Попова. – М.: Прогресс, 1988. – 552 с.

References

1. Fromm Je. Begstvo ot svobody / Jerih Fromm. – M.: AST, Mn.: Harvest, 2005. – 384 s. – (Filosofija. Psihologija).
2. Fromm Je. Zdorovoe obshhestvo / Jerih Fromm; per. s angl. T. Banketovoj. – M.: AST: AST MOSKVA, 2009. – 539 [5]. – (Filosofija. Psihologija).
3. Fromm Je. «Imet'» ili «byt'» / Jerih Fromm; [per. s nem. Je. Teljatnikovoj]. – M.: AST: AST MOSKVA, 2008. – 314 (6) s. – (Filosofija. Psihologija).
4. Fromm Je. Puti iz bol'nogo obshhestva (per. V. Zaksa) / Jerih Fromm // Problema cheloveka v zapadnoj filosofii: Perevody / Sost. i poslesl. P.S. Gurevicha; Obshh. red. Ju.N. Popova. – M.: Progress, 1988. – 552 s.

Matvienko I.S., PhD, Assistant Professor, Department of Philosophy, National University of Life and Environmental Sciences (Ukraine, Kyev), malushka20@ukr.net

«A healthy society» and man's place in it (E.Fromm)

E.Fromm is a renowned researcher and knowledge of psychology and philosophy of man and society in general, and for many years his opinion is respected as a psychologist and as a philosopher and as a politician. He argues that the lately Western world has created more wealth than anyone before him, and yet society is able to destroy millions of people in terrible wars, and unfortunately this situation will not stop until now. For this reason, the thought of Erich Fromm and the way out of the psychological and spiritual crisis that he proposed are extremely important in today's time. The main purpose of the paper is to outline the main features of a healthy society, to show man's place in it, and define the term «pathology of normalcy». Fromm believed that the crisis of the modern world can be overcome only «healthy society», which should be built on the values humanism establishing harmony between the individual and nature, individual and society.

Keywords: people, society, mind, intellect, healthy society.

Матвиєнко І. С., кандидат філософських наук, асистент кафедри філософії, Національний університет біоресурсів та природопользования України (Україна, Київ), malushka20@ukr.net

«Здоровое общество» и место человека в нем (Э. Фромм)

Е. Фромм является известным и авторитетным исследователем психологии и философии человека и общества в целом, и на протяжении многих лет его мнение является важным и как психолога, и как философа, и как политического деятеля. Он утверждает, что за последнее время западный мир создал больше материальных благ чем кто-либо до него, и вместе с тем это общество смогло уничтожить миллионы людей в страшных войнах, и к сожалению эта ситуация не прекращается и сейчас. Именно поэтому, мысль Эриха Фромма и пути выхода из психологического и душевного кризиса, предложенные им чрезвычайно актуальны сейчас. Главной целью статьи является очертить основные признаки здорового общества, показать место человека в нем и определиться с понятием «патология нормальности». Фромм считал, что кризис современного мира может преодолеть только «здоровое общество», которое должно быть построено на ценностях гуманизма, становлении гармонии между индивидом и природой, личностью и обществом.

Ключевые слова: человек, общество, разум, рассудок, здоровое общество.

* * *

УДК 141.7:[130.2:796]

Білогур В. Є.

доктор філософських наук, професор, професор кафедри теорії і методики фізичного виховання та спортивних дисциплін, Мелітопольський державний педагогічний університет ім. Богдана Хмельницького (Україна, Мелітополь), bilovlada@mail.ru

ФОРМУВАННЯ СУЧАСНОЇ КОНЦЕПЦІЇ СПОРТУ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ ТА ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ: МІЖНАРОДНИЙ І ВІТЧИЗНЯНИЙ ДОСВІД

Розглядається формування сучасної концепції спорту в умовах глобалізації та євроінтеграції та представлено розвиток концепції спорту в різних країнах, що дає можливість його у порівняльному вимірі, досліджено сутність сучасної концепції спорту в умовах глобалізації та євроінтеграції. Виявлено напрями формування сучасної концепції спорту, в основі якої спорт як субстанційна основа розвитку особистості. Розкрито моделі розвитку і підтримки спортивної діяльності як на рівні держави, так і приватного сектору. З'ясовано умови, при яких можуть відбутися сучасні зміни у концепції спорту, та актуалізовано оновлену концепцію Олімпійського руху, що знаходиться в основі сучасних спортивних вимірів глобалізації та євроінтеграції.

Ключові слова: концепція спорту, глобалізація, євроінтеграція, субстанційна основа, самореалізація особистості, спортивна діяльність, Олімпійський рух.

Формування сучасної концепції спорту в умовах глобалізації та євроінтеграції – це сукупність європейських ідей, моральних цінностей, норм, направлених вироблення у внутрішньому духовному світі людини всієї багатоманітності природи, краси, гідності, смислових засобів людини – фізичних і духовних, що відносяться до вселюдських цінностей. Це вимоги, звернені до волі, та цілі, які стоять перед людиною і детермінують значущість фізичних і духовних факторів буття, направлених на загартування особистості і нації; це ідеали, норми, які задовольняють потреби і почуття, що вказують на культурне, суспільне чи особисте значення явищ і фактів дійсності, які оцінюються з точки зору добра і зла, справедливості і несправедливості. Спортивні цінності в концепції спорту виконують роль аксіологічного виміру потреб, інтересів, переживань, цілей, планів, способів реалізації спортивної діяльності. Спортивні цінності відображають розвиток спортивної діяльності особистості і країни у загальнонаціональному масштабі, так як здоров'я нації є основою існування індивідуального і вселюдського, що слугує основою антропологічних вимірів спорту як такого. З давніх часів спортивні змагання є важливим форумом для спілкування людей, важливою частиною спортивного роз-

виту особистості та життя більшості населення. Спортивні цінності, що продукуються розвитком спорту, – це продукти матеріальної, фізичної і духовної діяльності, вартість яких не зменшується і не зникає внаслідок їх споживання, як взагалі це буває з матеріальними цінностями.

Наука, в якій досліджується природа, розвиток і роль спортивних цінностей у становленні людини до світу, називається спортивною аксіологією (вчення про цінності). Згідно загальної теорії цінностей, будь-яка цінність визначається значимістю чи сенсом певного явища культури, суспільства, реальної дійсності. Постійна внутрішня активність людської психіки приводить до того, що виникає потреба: мріяти, винаходити, творити, інакше кажучи, жити внутрішнім духовним життям. Це життя стає не лише обслуговуючим засобом, а й самоцінністю людини, що стає іманентною її сутністю. Спортивне життя в сучасній концепції спорту – це одна з форм емоційної, інтелектуальної та чуттєвої дії, завдяки якій формується спортивна свідомість та самосвідомість суб'єкта дії, яка майже ще не вивчена науковцями. Суб'єктами можуть бути не тільки окремі індивіди, а цілі спільноти: суспільство, нація, окрема людина. Спортивне життя суспільства умовно можна розділити на такі категорії: спортивна діяльність, спортивне виробництво, спортивна культура, спортивна свідомість і самосвідомість. Спортивна діяльність являє собою діяльність, яка спрямована на вироблення фізичної загартованості, що закріплюється певними результатами у досягненні спортивних цілей та результатів.

Мета статті – сформулювати концепцію спорту в сучасних умовах глобалізації та євроінтеграції.

Дана мета реалізується в наступних задачах:

- дослідити сутність сучасної концепції спорту в умовах глобалізації та євроінтеграції;
- виявити основу формування сучасної концепції спорту в основі якої спорт як субстанційна основа розвитку особистості, що надає смисл індивідуальному буттю;
- розкрити моделі розвитку і підтримки спортивної діяльності як на рівні держави, так і приватного сектору;
- з'ясувати, як можуть відобразитися сучасні зміни у самій концепції спорту;
- актуалізувати обновлену концепцію Олімпійського руху, що знаходиться в основі сучасних спортивних вимірів глобалізації та євроінтеграції.

Соціально-філософський аналіз сучасної концепції спорту в умовах глобалізації та євроінтеграції свідчить, що спорт як субстанційна основа розвитку особистості надає смисл індивідуальному буттю, тому що спорт завжди трансформується у певних видах спортивної практики і виступає елементом самого життєвого процесу індивіда. Сутнісний зв'язок спорту і духовності виступає опосередкованим початком між інтелектом і інстинктом, переживанням людиною свого відношення до світу спорту і до інших людей. Спорт, в кінцевому рахунку приводить до смислової гармонії, поєднуючи образи спортивного світу з моральними законами особистості. В духовно-екзистенційному смислі, спорт – це гармонія душі з індивідуальним світом, реалізація принципів спортивної діяльності. Спорт як субстанційна основа розвитку особистості в сучасній концепції

спорту – це єдність матеріального і духовного елементів людської діяльності, серед яких основне місце займають спортивні (фізичні) доміанти культури, моральні складові, що в цілому приводить до спортивного прогресу суспільства. Кожна людина має усвідомити тілесність свого фізичного буття і своєї духовної цінності, щоб існування і діяльність людини набули смислу, який складається з розуміння цінностей спортивного буття. Спортивний розвиток людини і суспільства в концепції сучасного спорту в кінцевому рахунку залежить як від самої особистості, від тих соціокультурних умов суспільства, в яких живе людина, від здатності людини до саморегуляції своєї суті і розкріпачення своїх потенційних можливостей, щоб стати «собою», так і від держави, яка створює умови для розвитку спорту.

Філософія розвитку спорту виробила наступні моделі розвитку і підтримки спортивної діяльності як на рівні держави, так і приватного сектору.

Перша модель властива країнам півночі і заходу Європи, які мають високий рівень участі населення у спортивній діяльності і відносно високий рівень як приватного, так і державного фінансування. Група країн, що сповідують дану модель, об'єднує такі країни, як Австрію, Бельгію, Данію, Фінляндію, Німеччину, Ірландію, Люксембург, Нідерланди, Швецію, Кіпр. У даній групі країн середній рівень сімейних розходів є низьким, завдяки високому рівню державної підтримки, істотним надходженням з інших фінансових джерел і високого рівня ВВП на душу населення. Вклад волонтерської праці також впливає на зменшення розходів на надання населенню спортивно-оздоровчих послуг високої якості.

Друга модель розповсюджена у країнах середземноморського регіону, яким властивий більш низький рівень державної підтримки масового спорту. Спеціальні потреби у спортивно-оздоровчих послугах спираються тут на меншу державну допомогу, чим в країнах першої групи. Проте населення демонструє готовність витратити власні кошти на оздоровчі послуги спортивних клубів, враховуючи, що рівень сімейних розходів більш високий у порівнянні з рівнем державних розходів. До цієї групи належать такі країни, як Греція, Італія, Мальта і Іспанія, в яких сімейні витрати на масовий спорт більш високі, чим в країнах першої групи. Вклад волонтерського сектору також є нижчим, чим у попередній групі, а рівень участі в масовому спорті (членство у спортивних клубах) є нижчим.

Третя модель охоплює декілька країн, у яких спортивна інфраструктура була фактично зруйнована після 1990-х рр. У центральноевропейських країнах існує низький попит на спортивно-оздоровчі послуги. Крім того, державна політика у сфері спорту не має пріоритетного значення попиту на спортивно оздоровчі послуги внаслідок обмежених можливостей державних бюджетів. У цю групу країн входять Естонія, Литва, Португалія, Румунія, Словачія і Словенія, Угорщина. У цих країнах рівень витрат з сімейного бюджету на заняття спортом є низьким, також як і вклад волонтерського руху, фінансова підтримка зі сторони держави також відповідно є низькою. Рівень участі у масовому спорті (членство у спортивних клубах) складає приблизно стільки, як і у попередній групі.

Четверта модель (Болгарія, Чехія, Польща) майже ідентична попередній моделі. Важливою відмінністю цієї моделі є відносно висока частина фінансових надходжень від проведення державних лотерей, тоталізаторів, азартних ігор. Чехія стоїть особняком від двох інших країн з причини високого вкладу волонтерського руху у розвиток спортивних організацій, що у відомій мірі компенсує незначні фінансові вкладення з інших секторів. У даній групі низький об'єм сімейних розходів компенсується як відносно високим рівнем державної підтримки масового спорту, так і вкладеннями з інших джерел. У Польщі і Болгарії, наприклад, вкладення державних органів у справу фінансування спорту значно перевершує середні витрати на душу населення з сімейного бюджету.

У доповнення до вище розглянутих моделей можемо визначити ще дві моделі, властиві окремим країнам – Франції і Великобританії. У Франції рівень суспільного попиту на спортивно-оздоровчі послуги і рівень загальних витрат на заняття спортом на душу населення є приблизно однаковим з аналогічними показниками країн, що відносяться до першої моделі фінансування масового спорту. У той же час у Франції державний сектор робить більший вклад у фінансування масового спорту, чим у країнах першої групи на противагу, меншими є розходи з сімейних бюджетів.

У Великобританії діє модель обмеженої державної підтримки у порівнянні з будь-якою іншою країною, у якій витрати з сімейних бюджетів виступають відносно великим джерелом фінансування масового спорту, що відображає високий рівень готовності населення платити за послуги і високий рівень готовності населення до цієї послуги, а також високий рівень індивідуального усвідомлення важливості фізичної активності.

У міжнародній практиці спорту не можна забувати про США, яка так і називається «американська модель фінансування спорту». Для американської моделі характерним є відсутність прямої підтримки спорту з бюджету країни і наявність великої кількості податкових пільг для приватного сектору. Актуальною також є підтримка дитячо-юнацького спорту і оздоровчого руху з місцевих бюджетів. У США 95% витрати на спорт, включаючи і медичне обслуговування, припадають на приватні компанії. У США за параметрами обігу фінансів спорт на другому місці після військово-промислового комплексу. Держава, яка хоче мати світовий престиж, має бути гегемоном і в спорті вищих досягнень. Проте середній рівень доходів населення, яке забезпечує наступну окупність проектів, таких, як чемпіонати професійних ліг, у США є високим. У США існує практика пільгового оподаткування і кредитування, приватного чи повного вивільнення від сплачування податкового мита надання субсидій і субвенцій. У якості прикладу слід привести вивільнення від оподаткування різних підприємств, що надавали певні внески у розвиток спортивної діяльності, чи обладнання, що надається тим чи іншим спортивним організаціям. Все більше значення у системі фінансування національного спортивного руху набуває співпраця з провідними телевізійними компаніями, що здійснюються на комерційній основі [1].

В основі сучасної концепції спорту в європейських країнах спорт як субстанційна основа розвитку особис-

тості представляє собою царину самореалізації і спосіб самобудівництва особистості, вільний вибір спортивного буття, вищий рівень розвитку саморегуляції особистості, фактор тієї соціокультурної спільноти, до якої вона належить. Спорт як онтологічна реальність кристалізується у свідомості і самосвідомості особистості, рефлексії і виявленні своїх людських якостей. Спорт виступає як форма самореалізації і самовизначення особистості у певних видах спортивних змагань, націлених на становлення індивідуальності. Спорт у європейському вимірі – це спосіб буття людини, націленої духом, а дух – стан активності, який являє собою семантичне поле культури індивіда і не може бути розчиненим у стихії всезагального.

У зв'язку з сучасними змінами, що сьогодні відбулися у цілому у світі спорту за останні десятиліття, виникає закономірно питання: як можуть відобразитися сучасні зміни у самій концепції спорту. Перш за все, слід відмітити, що у новій ситуації ринку і комерціалізації спорту мова не йде про зміну основних європейських ідеалів і цінностей спорту, які направлені на гармонічний розвиток особистості. Тому спорт повинен культивувати ідеали етики, культури і виховання, поєднуватися з культурою і освітою, базуватися на цінностях образу життя, що базується на радості від досягнення спортивних успіхів, на виховних цінностях доброго прикладу, на повазі і самоповазі до всезагальних етичних принципів. Як справедливо вважає К. Volkwein [1995], лозунги і заклики дотримуватися принципів моральної поведінки у спорті навряд чи внесуть серйозні зміни у ту реальну ситуацію, яка існує сьогодні в сучасному спорті, де панує лозунг «успіх будь-якою ціною». Сучасна концепція спорту – це фундамент трудового і морального виховання людини, який формує цілеспрямованість, комплекс вольових компонентів, морально-етичні нормативи. Головні фактори концепції спортивного успіху: 1) природа людини, його біологічні схильності; 2) працелюбство спортсмена, упертість і наполегливість на тренуваннях; 3) психологічна налаштованість на перемогу, яка задається згори (незрозуміле джерело сили); психологічні можливості, які управляють нашим організмом.

Велику роль в сучасній концепції спорту в умовах глобалізації та євроінтеграції відіграють наступні фактори, що впливають або не впливають на спортивний успіх:

1. Мотивація спортсмена як одна з самих важливих ролей у досягненні результатів спортсменів. Проте на слід вважати, що, чим вищою є мотивація спортсмена, тим він є результативнішим. Нагорода є стимулом, а уявлення про неї є мотивацією. Занадто висока мотивація підвищує рівень тривоги і страху спортсмена, потребує стійкості, швидкості реакції.

2. Психологічне забезпечення спортсмена, що являється вирішальним фактором у досягненні успіху, тому необхідна тісна співпраця лікаря, психолога і тренера, що забезпечують створення гідного психоемоційного клімату у колективі, ефективну психодіагностику, що сприяє вибору оптимального стилю діяльності спортсмена з врахуванням типології нервової системи, особистісних особливостей особистості і спорту. Для початку доцільно навчити спортсмена мистецтву самоконтролю

і саморегуляції, свідомо управляти собою на всіх етапах спортивної діяльності [2].

3. Подолання різних форм агресії, тому що агресія – це поведінка, націлена на нанесення фізичних чи моральних збитків, що часто асоціюється з негативними емоціями. Існує ряд концепцій, що розглядають сутність і витоки агресії у концепціях спорту і спортивної діяльності: теорія інстинкту, що розглядає агресивну поведінку як вроджену (З. Фрейд); теорія спонукання, що означає потяг, направлений на причинення шкоди іншому; теорія фрустрації – агресії (Доллард); теорія зміщеної агресії (Міллер); когнітивна модель, що в центр уваги висуває емоційні й когнітивні процеси, що знаходяться в основі цього типу поведінки; теорія агресії як соціального явища, а саме як форми поведінки, засвоєної в процесі соціального навчання [2].

Слід вивчати детермінанти агресивної поведінки спортсмена для того, щоб сформуваати адекватну концепцію спорту на будь-якому рівні. Становлення агресивної поведінки – складний і багатогранний процес, у якому діє багато факторів, що детермінуються впливом сім'ї, товаришів, засобів масової інформації. Основні детермінанти агресії: фрустрація, провокація, расові витоки, зовнішні детермінанти агресії як особливості середовища чи ситуації, що підвищують можливість появи агресії як соціального явища. Агресія може підсилюватися чи подавлятися за рахунок тих аспектів ситуації, які впливають на ступінь і характер особистої самосвідомості. Зниження рівня особистої самосвідомості, що може бути описано в термінах процесів дезінгібіції чи де індивідуалізації, сприяє виникненню агресії. Сильними детермінантами агресії можуть бути стійкі характеристики потенційних агресорів – особистісні риси, індивідуальні установки і нахили. Дані досліджень засвідчують, що у багатьох видах спорту спортсмени виражають різноманітні схильності до агресії, вільно виражають свої агресивні тенденції, направлені навіть на вираження ворожості чи фрустрації.

Згідно з даними американських спортивних психологів, до особистісних рис спортсмена відноситься саме високий рівень агресивності, який знаходиться під контролем у спортсменів високого класу, високий рівень мотивації досягнення успіхів, екстраверсія, міцність характеру, авторитарність, емоційна стійкість, самоконтроль, впевненість у собі, схильність до ризику, незалежність і самостійність, комунікабельність, сенситивність, активність у подоланні перешкод. У цілому особистісні особливості, як і типологічні, слід враховувати при індивідуалізації спортивної діяльності. Роль фактора особистісних особливостей в успішності спортивної діяльності також розглядається при обговоренні проблеми надійності спортсмена [3].

Сучасна концепція спорту в умовах глобалізації та євроінтеграції потребує розвитку Олімпійського руху, що знаходиться на самому початковому етапі свого зародження [Речек, 1986], і, незважаючи на свою символіку, красу відкриття і відношення до Олімпійських ігор, Олімпійські ігри, її слід наповнювати сучасним змістом, так як має місце суперечність між реальною орієнтацією учасників олімпійського руху на прагматичні цінності і тими гуманістичними ідеалами і цінностями, які проголошує олімпійська філософія. На думку О. Групе, олімпійські ідеали слід звести до наступних

характеристик: 1) концепція гармонічного розвитку особистості; 2) можливість удосконалення на шляху до високих спортивних досягнень; 3) принцип самодисципліни; 4) відмова від тільки матеріальної користі; 5) етичний кодекс спорту; 6) формування спортивної еліти. На думку Групе (1985), у сучасному спорті вище перераховані ідеали все рідше використовуються в Олімпійському спорті: удосконалення особистості вже не розцінюється вище перемоги на Олімпійських іграх; все рідше зустрічається орієнтація на гармонійний розвиток; небагато спортсменів є прихильниками єдності фізичного, інтелектуального і духовного розвитку особистості [4].

У ситуації глобалізації та євроінтеграції вчені звертають увагу на те, що слід формувати обновлену концепцію Олімпійського руху, яка враховувала б усі тенденції глобального розвитку цивілізації, тому ставлять питання про розробку як «нової філософії олімпізму» [Ленк, 1982; Boulongne, 1993; Leiper, 1980; Lenk, 1980; Parry, 1989 і др.], так і самої ролі спорту у сучасному світі у цілому [Ердем, 1992]. Тим більше, що сьогодні висловлюється думка, що соціокультурна ситуація потребує послаблення гуманістичної орієнтації олімпійської філософії, відмови від раніше проголошених цінностей. Деякі вчені вважають, що сьогодні неможливо виконати «вимогою універсальності», яка була б пов'язана з очікуванням у кожній людині ідеалу всебічно і гармонічно розвинутої особистості і здійснення цього ідеалу – поєднання розумових фізичних і моральних норм і принципів [Volkwein, 1995]. Висловлюється думка про те, що морально-етичне начало вже не є провідним у олімпійському русі, що на перший план виступають реалістичні, прагматичні тенденції, що являють собою симбіоз спорту і бізнесу у глобальному масштабі [Гуськов, 1996].

Тому в сучасних умовах слід посилювати гуманістичну спрямованість олімпійської філософії, більш чітко визначити гуманістичні цілі і пріоритети. Так, неодноразово ставилося питання змінити олімпійський девіз: «Citius. Altius. Fortius», постільки він формує у спортсменів бажання добитися перемоги будь-якою ціною, часто шляхом порушення здоров'я чи морально-етичних принципів. Тому слід формувати нову філософію спорту в цілому, в основі якої краса і гармонічний розвиток особистості. Гуманістичні тенденції у світі спорту пов'язані з формуванням краси, тілесності, здоров'я людини. Сьогодні, на жаль, відсутня концепція цього формування. Розкриття аксіологічного потенціалу концепції філософії спорту є важливою задачею у формуванні ціннісної мотивації здорового образу життя сучасної молоді. Сьогодні потрібна концепція філософії спорту, яка б могла б розкрити духовно-моральний, гуманістичний потенціал філософії і втягнути фундаментальні смисли філософії у ціннісну орбіту життя спорту сучасної молоді. Філософський дискурс є найбільш адекватним у дослідженні проблем спорту, постільки допомагає осягнути антропологічну, аксіологічну, метафізичну, онтологічну глибину, неоднозначність і багатовимірність спорту як соціального і культурного феномена [5].

Сьогодні в умовах глобалізації спорт є невід'ємною частиною глобальної культури, а поняття «великий спорт» перетворилося на легітимну частину поняття

«велика політика». Формування сучасної концепції спорту в умовах глобалізації та євроінтеграції виконує роль впливової сили, здатної як консолідувати, так і роз'єднати великі групи людей. Потенціал спорту щодо створення колективних ідентичностей не міг залишитися поза увагою творців Європейського проекту, оскільки «зі вступом людства в постіндустріальну епоху спорт у масовій свідомості людей став дедалі більше виражати соціальну та культурну солідарність народів» [6]. Як відмічає Н. Пелагеша, саме спорт є важливим елементом культури та одним з найпоширеніших видів діяльності в європейських країнах, ним займаються постійно, час від часу, люди похилого віку, люди з обмеженими можливостями, діти, молодь та дорослі. Близько 20% населення в перших 15 країнах-членах ЄС є членами спортивних клубів. Інакше кажучи, в 700000 спортивних клубах Європи займаються спортом близько 70 мільйонів осіб. Як найбільший соціальний рух у країнах-членах Європейського Союзу він пов'язаний не тільки із соціальною та культурною сферами, а й з бізнесом, наприклад, 36% світової спортивної торгівлі відбувається в Європейському Союзі.

Попереду тільки Сполучені Штати, які мають 42%. Як підкреслює в дослідженнях та аналітичних матеріалах Єврокомісія, спорт має безпосереднє відношення до економічного розвитку об'єднання, оскільки він пов'язаний із здоров'ям, а отже, з рівнем соціальної та трудової активності громадян та витратами на медицину. У спортивних клубах, школах, на групових заняттях «переборюються» культурні відмінності, що сприяє соціальній інтеграції. Завдяки спорту встановлюються контакти не тільки між професійними спортсменами з різних країн, а й між пересічними громадянами різних країн. Що стосується ролі професійних спортсменів, то вони, з одного боку, сприяють ідентифікації громадян з власними державами-націями, а з іншого – примушують думати наднаціональними та глобальними категоріями. Участь представників різних етнічних груп у складі єдиної спортивної команди зміцнює міжетнічну солідарність і толерантність у суспільстві. Крім того, люди, які займаються спортом у вільний час, роблять це і поза національними кордонами. Таким чином, якщо «брати до уваги розміри спортивної індустрії в Європі, спорт, якщо його культивувати на пан'європейському рівні, спроможний відігравати об'єднуючу роль» [7].

Концепція сучасного спорту в контексті євроінтеграції – невід'ємна складова філософії людини у тій її частині, де вона шукає шляхів до удосконалення і роздумів про межі і можливості людської природи. Спорт у європейських країнах є надзвичайно розвинутим і популярним, так як це здоров'я нації. У контексті спортивного руху зростає цінність спорту як фактора соціалізації і виховання особистості, так як у процесі спортивної діяльності і у зв'язку з нею виникають і проявляються різноманітні між людські відносини. Сукупність цих відносин складає основу впливу спорту на особистість. У своїх субстанційних рисах – грі, змагальності, публічності, красі – спорт своєрідно вирішує проблему людини та її дихотомічності душі і тіла, яка перетворює тіло на спортивні ролі. Трагедія життя спортсмена у тому, що він свідомо відмовляється від багатьох задовольень від життя і своїм виснажливим тренувально-підготовчим процесом постійно ризикує втратити здо-

ров'я. В той же час спорт декомпенсує, як і інші види мистецтва, «включення» спортсмена в загальноколективістський культурно-історичний творчий процес, створюючи ілюзію причетності до нього.

Отже, логіка історії розвитку спорту, його моделей і суспільних рухів актуалізує охоплення все більш широким верствам населення: від спорту вищих досягнень, що потребують розвитку екстремальних фізичних і психологічних властивостей людини (в концепціях олімпійського, професійного, комерційного) до масового спорту, суспільного руху «концепції спорту для всіх», організованого під егідою ЮНЕСКО, метою якого є концепція збереження і відновлення здоров'я нації. В основі сучасної концепції спорту; 1) спорт як один з найважливіших засобів етичного та естетичного виховання; 2) задоволення духовних запитів суспільства, в основі якого цілий світ міжлюдських відносин; 3) найпопулярніше видовище, значущість якого починає зростати; 4) спорт як соціокультурне явище, що має гуманістичну спрямованість і збагачує духовне життя суспільства; 5) спорт як соціально-ціннісна і тілесно-духовна система, що володіє здатністю до самоорганізації; 6) спорт як освітня парадигма; 7) спорт як соціально-комунікативна і духовно-екзистенційна система, що виражається в гармонізації тілесного, душевного і духовного начал; 8) спорт як невід'ємна складова частина світової і національної культури; 9) спорт як важлива складова спадковості народів світу і форма етнокультурної ідентифікації [8].

Таким чином, результат дослідження зводиться до того, щоб сформувати концепцію сучасного спорту, яка потребує формування умов, при яких суспільство стало б іншим, щоб була реалізованою гармонія вищих досягнень і подолано відношення до спорту тільки як засобу комерціалізації. Сьогодні слід сформувати інтерперсональну концепцію спорту як субстанційності особистості, згідно з якою спортивні досягнення, з однієї сторони, є продуктом особистісного розвитку, а, з іншої, спорт – це явище загальнопланетарного масштабу. І дійсно, якщо ми вважаємо, що сучасний спорт, що розвивається в контексті європейської культури представляє собою не тільки філософію тілесності, але й соціокультурний феномен, то слід розвивати філософію спорту як новий науковий напрямок, який досліджує онтологічні, метафізичні, аксіологічні, феноменологічні, екзистенційні засади спорту як складного соціального і культурного феномена. Погоджуємося з Євгеном Приступою, що спорт в Україні може консолідувати націю. Розвиток сучасного спорту свідчить про те, що досягнення спортсменів на міжнародній арені розглядаються як важливий показник рівня розвитку нації та держави і є важливою складовою підвищення іміджу держави, забезпечення позитивного впливу засобів спорту на загальнолюдські цінності.

Список використаних джерел

1. Орлова В. В., Халалеєва О. Е. Студенческий спорт в условиях глобализации // Международный журнал прикладных и фундаментальных исследований. – 2014. – № 2 – С. 164-168. URL: www.rae.ru/upfs/?section=content&op=show_article&article_id=5049
2. Scott Kretchmar R. Practical philosophy of sport and physical activity. Champaign, IL: Human Kinetics, 2005. – P.91.
3. William J. Morgan. The Philosophy of Sport: A Historical and Conceptual Overview and a Conjecture Regarding Its Future // Jay Coakley and Eric Dunning (eds.) Handbook of Sports Studies. – London: Sage, 2003. – P.205-212.

4. Ібрагімов М. «Філософія спорту»: чи буде плідною філософія на ниві спорту? / М. Ібрагімов // Молода спортивна наука України. – 2011. – Т4. – С. 54.

5. Абдулкаримов С. А. Спорт и культурная идентичность в обществе: история и современность // Этническое обозрение. – 1994. – № 5.

6. Edensor, T. National Identity. Popular Culture and Everyday Life. – Oxford-New-York, 2002. – С. 74.

7. Пеллагеша Н. Україна у смислових війнах постмодерну: трансформація української національної ідентичності в умовах глобалізації. – К.: НІСД, 2008. – 288 с.

8. <http://cheloveknauka.com/sport-kak-sotsiokulturnyy-fenomen-epohi-globalizatsii#ixzz36VEmHvfZ>

References

1. Orlova V.V., Halaleeva O.E. Studencheskij sport v uslovijah globalizacii // Mezhdunarodnyj zhurnal prikladnyh i fundamental'nyh issledovanij. – 2014. – № 2 – S.164-168. URL: www.rae.ru/upfs/?section=content&op=show_article&article_id=5049

2. Scott Kretchmar R. Practical philosophy of sport and physical activity. Champaign, IL: Human Kinetics, 2005. – P.91.

3. William J. Morgan. The Philosophy of Sport: A Historical and Conceptual Overview and a Conjecture Regarding Its Future // Jay Coakley and Eric Dunning (eds.) Handbook of Sports Studies. – London: Sage, 2003. – P.205-212.

4. Ібрагімов М. «Філософія спорту»: чы буде плідноju філосofіja на ныві sportu? / M.Ібрагімов // Moloda sportyvna nauka Ukrain'ny. – 2011. – Т4. – С.54.

5. Abdulkarimov S.A. Sport i kul'turnaja identichnost' v obshhestve: istorija i sovremennost' // Jetnicheskoe obozrenie. – 1994. – № 5.

6. Edensor, T. National Identity. Popular Culture and Everyday Life. – Oxford-New-York, 2002. – S.74.

7. Pelagesha N. Ukrain'a u smyslovyh vijnah postmodernu: transformacija ukrai'ns'koi' nacional'noi' identychnosti v umovah globalizacii'. – K.: NISD, 2008. – 288 s.

8. <http://cheloveknauka.com/sport-kak-sotsiokulturnyy-fenomen-epohi-globalizatsii#ixzz36VEmHvfZ>

Bilogur V. E., Ph.D., Associate Professor, Department of Theory and Methods of physical education and sport disciplines Melitopol State Pedagogical University named after Bogdan Khmelnytsky (Ukraine, Melitopol), bilovlada@mail.ru

Formation of modern concepts of sports in the globalization and European integration: international and domestic experience

The formation of the modern concept of sport in the context of globalization and European integration and the development of the concept of sports represented in different countries, which makes it possible to present it in a comparative dimension, studies the essence of the modern concept of sport in the context of globalization and European integration. Identified areas of formation of modern sport concept, based on the sport as the substantial basis of personality development. Revealed model development and support sports activities at both the state and part of the sector. The conditions under which can occur changes in the concept of modern sports and actualized updated concept of the Olympic Movement, which is based on measurements of sports globalization and European integration.

Keywords: concept of sport, globalization, European integration, the substantial base self-identity, sporting activities, the Olympic Movement.

Білогур В. Е., доктор філософських наук, професор, професор кафедр теорії та методики фізического виховання і спортивних дисциплін, Мелітопольський державний педагогічний університет ім. Богдана Хмельницького (Україна, Мелітополь), bilovlada@mail.ru

Формирование современной концепции спорта в условиях глобализации и евроинтеграции: международный и отечественный опыт

Рассматривается формирование современной концепции спорта в условиях глобализации и евроинтеграции и представлено развитие концепции спорта в разных странах, что дает возможность представить его в сравнительном измерении, исследована сущность современной концепции спорта в условиях глобализации и евроинтеграции. Выявлены направления формирования современной концепции спорта, в основе которой спорт как субстанциональная основа развития личности. Раскрыты модели развития и поддержки спортивной деятельности, как на уровне государства, так и частного сектора. Определены условия, при которых могут происходить современные изменения в концепции спорта, и актуализирована обновленная концепция Олимпийского движения, которое находится в основе спортивных измерений глобализации и евроинтеграции.

Ключевые слова: концепция спорта, глобализация, евроинтеграция, субстанциональная основа, самореализация личности, спортивная деятельность, Олимпийское движение.

* * *

УДК 769.01

Завальнюк О. В.

кандидат педагогічних наук, доцент кафедри теорії та методики фізичного виховання Інституту фізичного виховання і спорту, докторант, Національний педагогічний університет ім. М. П. Драгоманова (Україна, Київ), LanaZav@i.ua

СПОРТ ЯК ОБ'ЄКТ ФІЛОСОФСЬКОЇ РЕФЛЕКСІЇ

Аналізується філософський сенс спорту як діяльності, спрямованої на саморозвиток особистості; автор зазначає, що фізична культура і спорт є одними з найбільш важливих засобів виховання особистості, яка б гармонійно поєднувала в собі духовне багатство, моральну чистоту і фізичну досконалість. Тому в сучасному світі посилюється усвідомлення ролі цих засобів як чинників удосконалення природи людини та суспільства. Фізична культура і спорт – багатогранні суспільні явища, які мають самостійне загальнокультурне, педагогічне, естетичне, престижне та інші значення. Філософська рефлексія дозволяє розглянути спорт не тільки як органічний елемент фізичної культури, але й як сукупність матеріальних і духовних цінностей, які створюються і використовуються суспільством.

Ключові слова: людина, культура, фізична культура, спорт, матеріальні цінності, духовні цінності.

Фізична культура і спорт з давніх часів розглядаються не тільки як продукт історичного, але й філософського розвитку суспільства. У цьому контексті фізична культура розглядається не тільки як культура тіла, але й як сукупність матеріальних і духовних цінностей [1].

Для розуміння можливостей фізичної культури бути сукупністю духовних цінностей необхідно розрізнити фізкультурну діяльність та власне фізичну культуру. Різниця між полягає в тому, що людська діяльність є усвідомленою, спрямовується волею людини активність, яка має на меті перетворення природи, суспільства та самого себе, своєї фізичної, психічної та в цілому соціальної сутності. Тоді як «фізична культура» як вид культури є специфічним результатом людської діяльності, засіб та спосіб людського всебічного розвитку людей, а також практичного виконання ними своїх соціальних обов'язків у суспільстві [2, с. 35].

Філософське розуміння феномену фізичної культури як найважливішого явища суспільного життя визначило якісно новий рівень осмислення фізкультурно-спортивної практики, її роль у формуванні духовного та соціального здоров'я особистості. Людська тілесність як соціально-філософська проблема постійно викликала інтерес: яким чином тілесні сили розкриваються в житті та соціальному бутті людини, які взаємозв'язки тіла, душі та духу та чи існують межі їх розвитку. Дані питання набувають ще більшої актуальності на сьогоднішній час, в умовах динамічно та протирічливо функціонуючого сучасного суспільства, яке вступило в епоху інформаційної цивілізації [3].

Як свідчить історія розвитку фізичної культури, окремі питання досліджуваної проблеми в різні часи були предметом вивчення в педагогіці, психології та естетиці. Проблеми душевної, духовної і тілесної цілісності, духовного і фізичного взаємозв'язку в людині в процесі її розвитку велику увагу приділяли ще античні філософи (Платон, Аристотель, Демокрит, Сократ), учені середніх віків (Д. Дідро, Т. Компанелла, Я. А. Коменський, Т. Мор), німецькі філософи-класики